

GONDOLATOK A HÁBORÚRÓL

A HAMVAS BÉLA VÁROSI KÖNYVTÁR ÉS A
KAFFKA MARGIT NYUGDÍJAS KLUB
ÁLTAL KIÍRT PÁLYÁZATRA BENYÚJTOTT
PÁLYAMŰVEK

TISZAÚJVÁROS

2014

Előszó

100 éve tört ki a XX. század első véres, Európát felforgató „nagy háborúja”, amit aztán később – mivel a történelem ismétli önmagát – egy másik nagy követett. 2014-ben a centenáriumi emlékévben, az ország több programmal, kiállítással, rendezvénnyel tisztelgett az akkori katonai és civil áldozatok emléke előtt. Így történt ez Tiszaújvárosban is, amelynek lakossága nemcsak tiszaszederkényiekből, hanem az ország több településéről idekerülve alakult ki, ezzel pedig a régi emlékek köre is kibővíthetett. Erre is gondoltunk, amikor a Hamvas Béla Városi Könyvtár a Kaffka Margit Nyugdíjas Klubbal közösen pályázatot írt ki: „Gondolatok a háborúról” címmel. A pályázat témája a háború, műfaját nem határoztuk meg, csupán terjedelmi korlátot szabtuk, azért, hogy ne akadályozzuk a pályázók fantáziáját a szabad szárnyalásban. Nem csalódtunk, hiszen a pályázatra érkezett elbeszélés, vers, családi emlék, személyes tapasztalás, de esszé jellegű írás is. Egy közös vonás azonban mindegyik benyújtott pályaműben volt, az pedig az érzelmi töltés, amely áthagyja ezeket az írásokat.

A zsűri értékelése alapján az első helyezést Fekete Béla érdemelte ki, a második Gyovai Józsefné lett, megosztott harmadik helyezést kapott Kobza Józsefné és Sullerné Grensperger Erzsébet, a zsűri különdíját Derecskei Zoltán vehette át az eredményhirdetésen.

Köszönetünket fejezzük ki ezúton is valamennyi pályázónknak, hogy megosztották velünk gondolataikat, sőt hozzájárultak ahhoz, hogy ezeket az írásokat mások okulására vagy érdeklődésére apellálva közlétegyük nyomtatott és elektronikus formában is.

A kötetben nem végeztünk lektorálást, a szerzők eredeti, szöveghű, jelíges pályaművei szerepelnek benne abban a formában, ahogyan papírra vetették és benyújtották hozzánk. Inkognitójukat engedélyükkel fedjük fel az írásuk előtti oldalon. A művek a szerzők betűrendjében követik egymást.

Kedves Olvasó!

Fogadja szeretettel e magával ragadó írásokat, és ha úgy gondolja, hogy milyen kár, hogy már vége a pályázatnak, hiszen Ön is tudna mit mesélni, szívesen osztaná meg gondolatait a nyilvánossággal, kérjük, ne habozzon! Tegye meg, írja le papíralapú vagy elektronikus formában, és jutassa el a könyvtárba, akár a konyvtar@tujvaros.hu címre küldött e-mailben is. Van arra lehetőség, hogy az elektronikus kiadásba bekerülhessen az Ön pályázaton kívül készült írása is. A kötetet a könyvtár honlapján található Tiszaújváros Elektronikus Könyvtárában találja, vagy kikölcsönözheti a nyomtatott példányt.

Tiszaújváros, 2014. december 4.

Tompáné M. Hedvig
könyvtárvezető

„SCHLIEFFEN-TERV”

DERECSKEI ZOLTÁN
A LÖVÉSZÁROK HADVISELÉS
KIALAKULÁSA
AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ KEZDETÉN

*

A NAGY HÁBORÚ HATÁSA A
HADITECHNIKA FEJLŐDÉSÉRE EGY
TÖRTÉNÉSZ SZEMSZÖGÉBŐL TEKINTVE

Jelige: Schlieffen-terv

A lövészárók-hadviselés kialakulása az első világháború kezdetén: 1914, Marne-folyó, Tannenberg

Előszó

Azért írom meg a tizennegyedik hadtörténelemmel kapcsolatos versemet
Hogy bemutassam nektek a lövészárók-hadviselés kialakulásában fontos előzményeket
Németországnak már 1914 augusztusában az általa elkerülni akart kétfrontos háborút kellett vívnia
S az így megosztott erői és az ellenségei ellenállása miatt nem sikerült gyorsan győzelmet aratnia
De hogy ezeken a dolgokon kívül milyen okok vezettek még decembeire a pathelyzet kialakulásához
Az meg tudhatja, aki a figyelemfelkeltő előszó után kedvet kap a művem tanulmányozásához

Az előzmények közül fontosabbként Németország ellentétét Nagy-Britanniával és Franciaországgal kell megemlíteni
A franciák az 1870-71-es porosz-francia háborúban elvesztett Elzász-Lotaringiát kívánták a németektől visszaszerezni
Míg az erőteljes német flottafejlesztés miatt az angoloknak veszélybe kerültek a világ minden részén lévő gyarmataik
S a németekkel szövetséges Osztrák-Magyar Monarchia támadása esetén Szerbia védelmében Oroszország is beavatkozna

A Ferenc Ferdinánd osztrák főherceg és a felesége elleni gyilkos sarajevói merénylet lett végül a háború ürügye
Mert egy hónappal később 1914. július 28-án a merénylet támogató Szerbiának megérkezett a Monarchia hadüzenete
Ezután a Monarchia szövetségese Németország augusztus 1-jén Oroszországgal és 3-án Franciaországgal így cselekedett
Végül pedig 4.-én a Belgium semlegességét megsértő német csapatok miatt Nagy-Britannia is asznap a háborúba lépett

A német főparancsnok Helmuth von Moltke parancsa szerint először Franciaország ellen kellett gyors sikereket elérni
S ezt követően a Schlieffen-terv második felében a lassan mozgósító Oroszország ellen kellett az erőket átcsoportosítani
Viszont a valóságban nyugaton a német előrenyomulást 12 napig lelassította a belgiumi Liege erődjeinek az ostroma
Majd pedig augusztus 23-án Monsnál és 26-án Le Cateaunál zajlott le a németek és az angolok között nagyobb csata

Az orosz támadás miatt 25-én Moltke két hadtestet és egy lovashadosztályt küldetett át Kelet-Poroszországban vasúton
De az így fellépő emberhiány miatt a Joseph Joffre vezette franciák megállították őket a Marne-folyó menti vonalon
A szeptember 7-13-a között vívott vesztés ütközet után a demoralizált német egységek visszavonultak az Aisne-folyóhoz
S az ottani kiépített géppuskás védelmi állásokon a 14-én elakadó francia-angol támadás elvezetett az állóháborúhoz

A marne-i csata után október 18-a és november 30-a között a belga Ypern városánál folytak a leghevesebb küzdelmek
Mert ennek a településnek az elfoglalásával a La Manche csatorna partján lévő kikötőket akarták megszerezni a németek
Viszont az október 31-i támadásuk ellenére a belga csapatokkal megerősített szövetséges arcvonal nagy nehezen kitartott
Így az itt kialakul pathelyzet miatt decembeire a La Manche csatornától egészen Svájcig lövészárók-rendszer húzódtott

A német hadüzenetet követően Oroszország offenzívát indított a Franciaországgal megkötött egyezménynek megfelelően
S a Pavel Rennenkampf irányította hadsereg augusztus 20-án Gumbinnennél győzelmet aratott a 8. német hadseregen
Ezen vereség után Moltke leváltotta Max von Prittwitz altábornagyot és a helyére Paul von Hindenburgot nevezte ki
Aki a vezérkari főnökével Erich Ludendorff-fal az ellentámadás részleteit a frontra utazva a vonaton dolgozta ki

A két német főparancsnok azonban a Kelet-Poroszországban betörő 2. orosz hadsereget az 1.-től veszélyesebbnek ítélte
Így a fedezetként hagyott egy lovashadosztály kivételével az összes itt lévő német egységet délkeletre vezényelte
Majd augusztus 26-a és 31-e között zajlott le a később a Hoffman ezredes által Tannenberg településről elnevezett csata
Ahol a 8. német hadsereg az Alexander Szamszonov tábornok vezette 2. orosz hadsereget szinte teljesen felmorzsolta

A tannenbergi vereség következményeként az egyensúlyukból még a Rennenkampf parancsnokolta erők is kibillentek
S ezáltal szeptember 7-13-a között a Mazuri-tavaknál az 1. orosz hadsereg is a németek nagy csapást mérték
A két győzelem révén Németország sikeresen elhárította az orosz invázió veszélyét a saját hátsóházaival szemben
Bár a nyugati fronton kialakult lövészárók-rendszerek sokkal később és nehezebben jöhettek létre ezen a hadszíntéren

Utószó és értékelés

Ezzel a két csatával zárom le a lövészárók-hadviselés kialakulásához vezető eseményeknek a bemutatását
Rádadásul a következő esztendőben fogjuk elérni az első világháború kitörésének a századik évfordulóját
Viszont az 1914 végére kialakult pathelyzet felszámolásához mindegyik fél katonai újítások egész sorát vetette be
S ezen harceszközök alkalmazásával és az Egyesült Államok hadba lépésével 1918-ra véglegessé vált a németek veresége
Remélem azt, hogy az említett évforduló okán az 1914 óta tartó modern hadviselés ismertebb lesz Magyarországon
Hogy én majd okleveles történészként erről előadást tarthassak a hallgatóságunk egy-egy nagyobb fórumon

Jelige: Schlieffen-terv

A Nagy Háború hatása a haditechnika fejlődésére egy történész szemszögéből nézve

Az első világháborút a laikus olvasók legtöbbször az abban résztvevő katonák és civil személyek sorsán keresztül látják, pedig ebben a konfliktusban kezdett alapjaiban megváltozni a hadviselés több évezreden át szinte állandó kerete. Hiszen a 20. század elejéig a hadseregek általában gyalogsággal, lovassággal és lövontatású tüzérséggel rendelkeztek, azonban az előző évszázadokban lezajlott ipari forradalmak eredményei itt is kezdtek megmutatkozni. Hogy melyek is voltak ezek a polgári életben megjelent találmányokra alapuló újítások, arról a következő két oldalon fogok majd részletesen írni.

A már említett előerre alapuló harcászat bukását elsősorban a technológiai fejlődés okozta, amelyet a legszembetűnőbben az első világháború első hónapjainak eseményeiben láthatjuk meg. Az ismétlőpuskák és a sorozatlövő fegyverek bevetése olyan iszonyatos veszteségeket okozott a gyalogság és a lovasság soraiban, hogy az lehetetlenné tette a további hadműveletek folytatását. Erre jó példa az 1914 szeptemberében a Marne-folyó menti csatát követő angol-francia támadás, amely elakadt az Aisne-folyó partján kialakított német állásokon. Ezt követően először itt, majd a frontvonal északi szakaszán is bekövetkezett a patthelyzet, s a szembenálló felek létrehozták a maguk lövészárk-rendszereit, amelyek a háború további részére meghatározták a hadviselési módszereket. A megerősített védelmek áttörésére minden ország alkalmazta az ipara legújabb vívmányait, amelyek azonban nem csak az első világháború sorsát döntötték el, hanem folyamatosan továbbfejlesztve a következő évtizedek konfliktusait is.

Az első ilyen haditechnikai újítás a benzinmotoros meghajtású repülőgép alkalmazása volt, melyet nem egészen egy évtizeddel korábban, 1903-ban találtak fel az amerikai Wright fivérek. 1914-ben a hadviselő felek kezdetben még csak felderítés céljából használták, jó példa erre az azévi tannenbergi csata és annak előzményei, ahol a németek ilyen módon is figyelemmel követték az orosz csapatmozgásokat. Egy esztendővel később a holland Anthony Fokker olyan gépfegyvert fejlesztett ki, amely révén a pilóták már folyamatosan tudtak tüzelni a célpontra, s ez már előre vetítette a későbbi légi ütközeteket. Ilyennek tekinthető a második világháborúban az 1940-es angliai légi csata, ahol az angol Royal Air Force és a német Luftwaffe csapott össze. Azonban szintén a Nagy Háborúban alakult ki a stratégiai bombázás módszere is, bár akkoriban még csak kézzel dobták ki a repülőgépből a katonák a bombákat. Ellenben nem egészen negyedszázaddal később már a technológiai fejlődés létrehozta először

a közepes, pl.: a német Heinkel 111-es, majd pedig a nagy hatótávolságú, pl.: az amerikai B-29 Superfortress bombázó-repülőgépeket. Manapság pedig ezek az eszközöknek az egy része még a radarok számára is „láthatatlan”, gondoljunk csak az 1989 és 2008 között alkalmazott F-117 Nighthawk, vagy a jelenleg is hadrendben lévő B-2 Spirit lopakodó bombázókra. Ezek sokszor segítettek az Egyesült Államok számára a légi fölényt kivívni, pl.: 1989-ben Panamában, vagy az 1991-es Öböl-háborúban és az új évezredben Irakban valamint Afganisztánban.

A második haditechnikai újítást éppen a már említett lövészárók-rendszerek felszámolására hozták létre az angolok, amelynek az ötletét az amerikai Holt lánctalpas traktorja adta. Ez volt a tank, ami az angol nyelvben tartályt jelent, s ezt a nevet elsősorban a szigorú titoktartás miatt kapta meg ez az eszköz. Az első bevetésére 1916-ban került sor a Somme folyó menti ütközetben, de az első tömeges alkalmazása mégis az egy évvel későbbi Cambrai melletti csatában történt meg. 1918-ra pedig a szövetséges francia, brit és amerikai erők olyan sok tankkal rendelkeztek, hogy ezzel végleg megtörték a német ellenállást, s ez vezetett el majd a november 11-i fegyverszünetig. Azonban 21 évvel később éppen az első világháborúban vesztes Németország alkalmazta sikeresen a harkocsi-hadviselést a lengyelországi hadjáratban, s ez a dominanciája egészen az 1943-as kurszki csatáig meg is maradt. Itt aztán a német hadvezetés a közepes, pl.: Pz-III-as és Pz-IV-es és a nehéz, pl.: Tigris, Párduc súlykategóriás tankjaival próbálta meg áttörni a szovjet védelmet, de ez a próbálkozásuk súlyos kudarcot vallott. Bár ezt követően az európai kontinensen, legalábbis annak a keleti felén a Szovjetunió szárazföldi hadereje volt a legerősebb egészen a hidegháború végéig, de azóta ebben a tekintetben is az Egyesült Államok jár az élen. Jó példák erre az arab térségben vívott konfliktusok (Öböl-háború, Irak, Afganisztán), ahol az Abrams M1A1 harkocsik jelentősen felülmúlták az ellenség által alkalmazott típusokat.

Összegezve tehát a következőket lehet megállapítani: Az előző évszázadokban jól bevált élőrcőre alapuló harcászatot gyökeresen változtatta meg a Nagy Háború. A lövészárók-rendszerek kialakulása után a hadviselő felek fel merték használni az ipari forradalom találmányait, s mindez oda vezetett, hogy 1918-ra már elsősorban az új harceszközök váltak dominánssá. Ezután nem egészen 20 évvel később a döntően gépesített hadviselés jellemezte a második világháborút, hiszen még sok haderő alkalmazta a lovakat. Azonban 1945 után egy új korszak kezdődött el politikai és katonai értelemben egyaránt, s ettől fogva már kizárólag a belső égésű motorokkal bíró harcjárművek uralták a harcterekeket, s ez a tendencia még biztosan folytatódni fog a következő évtizedekben is.

„NE ÖLJ”

ÉLES MIHÁLY
NE ÖLJ!

Jelige: "NE ŐLJ!"

Újsághír: -"Érdekek, geopolitikai tervek, pénz- és hataloméhség, valamint a fegyverkereskedelem a felelős a háborúk okozta pusztításért – hangzottatta Ferenc pápa Észak-Olaszországban, az Isonzóhoz és Doberdóhoz közeli Fogliano Redipuglia katonai temetőjében mondott homíliájában, amelyben az első világháború és a mai világ konfliktusainak borzalmairól beszélt. (...) "Megtérésre van szükség. Az emberiségnek arra van szüksége, hogy sírjon és most itt a sírás ideje!" – idézte fel a háborút elítélő, a száz évvel ezelőtti egyházfő, XV. Benedek szavait – Ferenc pápa – Noha az "Isteni parancs", – Mózes kőtáblára véssett törvénye – egyértelmű és kökemény – "NE ŐLJ!" mégis, az emberiség története egy nagy – nagy vérfolyam: öldöklés, öldöklés, öldöklés! Összetört a kőtábla ... S az emberiség pedig még mindig nem tud "sírni"! Az ÓTESTAMENTOM KÖNYVEI között aligha találunk olyat, amelyet a béke uralna. Amióta világ a világ a Mammont imádók fittyet hánytak az Isteni parancsra mindig keresnek és találnak casus bellit az öldöklésre a mérhetetlen szenvedések előidézésére! Tegnap Irak, Afganisztán, tegnapelőtt Vietnam, Korea, Kambodzsa ma Ukrajna. Ma olajért, földgázért, holnap a tiszta ivóvízért A háborús helyzetet sohasem azok teremtték meg akik a lövészárkokban farkasszemet néztek egymással : ők ártatlan áldozatok voltak, őket halálra ítélték, halálra szánták és nem volt választási lehetőségük. Magyarországon , de gondolom az érintett országokban sincs olyan település ahol ne lenne emlékmű az elesettek a halálba küldött, életerős fiatal emberek névsorával ! Ma már nem kell lövészárkok , nem kell férfibátorság se ahhoz, hogy szemébe nézzenek a haldokló ellenfélnek, mert sohasem találkoznak egymással: " Ki gépen száll fölébe" – annak csak egy gombot kell megnyomnia...S ezrek százazrek maradnak holtan már nem is a harcmezőn, hanem óvodákban, iskolákban idős otthonokban, kórházakban és sorolhatnám sokáig holmindenütt.

Magyarország keresztre feszítése a gyászos emlékü Trianon, egy több évszázados felelőtlen, elhibázott nemzetiségi politika következménye! Hiábavaló volt báró Wesselényi Miklós, Deák Ferenc és annyi előrelátó nagy szellem figyelmeztetése akik világosan látták a Nagy háború bekövetkeztét csak éppen a dátumot nem jelölték meg! Álljon itt néhány mondat nagyjainktól: " Az ausztriai monarchia nem egy magában álló nemzet, hanem több apróbb nemzetek aggregátuma (halmaz) melyet a sors kényc, haragja vagy kedvezése egy csomóba öszvevetett, s melynek egyes részeit csak egyedül az tartja öszve, hogy egy uralkodónak hatalma alatt állanak (...) Meg vagyok arról is győződve, hogy a Monarchiát veszély , Magyarország önállását s nemzetiségét halál fenyegeti (...) Ha van még eszköz, ami a veszélyt egykor elháríthatja, csak egyetlenegy van, s ezen eszköz: a népet, melyet e nemzethez , ezen nemzeti önálláshoz sem szeretet, sem nemzetiség, sem bizodalom, sem anyagi s erkölcsi jólét nem kötnek, a polgári jogok megosztásával kapcsolni e hazához, hogy oka legyen védelmezni ezen állapotot, melynek változtával ő is csak veszthetne , de semmit nem nyerhetne. De ezen eszközhöz magasabb szellem s több energia kellene, mint kormányunkban van, több lelki erő több önmegtagadás, több méltányosság s igazság érzete, mint e nemzetben van, s ha elenyészünk, századok vétkéiért, századok mulasztásáért enyészünk el."- Ezek DEÁK FERENC gondolatai melyeket 1842.

novemberében, tehát hetvenkét évvel a nagy világegyezés előtt vetett papírra! S most nézzük hogyan gondolkodik a nemzetiségi kérdésről báró Wesselényi Miklós 1840 – ben írt röpiratában: " Ausztia körülbelül 39 millió népessége közül tisztán német mintegy 6 888 000, magyar 4 600 000, olasz 6 880 00, oláh és görög 2 248 000 és szláv 17 460 000. Ezen nemzetiségek érdekeik tekintetében nem kevésbé különbözők, mint sajátosságukra, jellemökre, helyzetökre s nyelvökre nézve. Csak egy az, miben érzetök – a német törzsököt kivéve – egyesül, tudniillik hogy a németet egyik sem szereti, sőt inkább – mondhami – mindenik gyűlöli. (...) Ausztia kedvetlen s veszélyes helyzetét az is nehezíti, s a nemzeti egység hiányát reá nézve az is terhesebbé teszi, hogy nem elszórva, nem a többi közé elegyedve, hanem külön országokul léteznek ezen birodalomban a különböző nemzetek. A szláv fajok s ily népességből álló többi országok s jelesen az egykori nemzeti létét s függetlenségét méltán gyászoló, történeti emlékekkel dús Csehország soknemű anyagi viszonyokérti panaszkodnak s békétlenségnek fészke; és fészke mindennekfelett a szláv törekvéseknek. Ausztriára nézve a különböző s vele – tagadni nem lehet – ellenségesen szemben álló nemzetiségekből folyó baj s főként a szlávizmus mozgalmi lehető kitörésének veszélye (...) melyek a békének megzavartát halálos döfőssé tehetnék. Béke tarthatja fenn leginkább Ausztia létét, háború – még győztes is – semmivé tehetné." – Csakhogy hetven év elmúltával 1914 –ben a békét egyik fél sem akarta leszámítva egy magyart, Magyarország akkori miniszterelnökét gróf Tisza Istvánt! A Korona Tanácsban egyedül maradt véleményével, mert a nemzetiségi, miniszteri rangú küldöttek mindenáron háborút akartak. Idézet Tisza Istvánnak a királyhoz írt leveléből: – " Legkegyelmesebb Uram! A Berlinből érkezett, egyébként igen örömdetes hírek, összeköttetésben a szerbiai eseményeken való fölöttébb jogos felháborodással, a tegnapi közös miniszteri értekezlet valamennyi más résztvevőjében azt a szándékot érlelték meg, hogy Szerbiával háborút kezdjünk, véglegesen leszámolandók ezzel az ősellenséggel. Én nem voltam abban a helyzetben, hogy ehhez a tervhez egész terjedelmében hozzájáruljak. Szerbiának illeten megtámadása minden emberi számítás szerint Oroszország beavatkozását s így a világháborút idézné fel (...) Felséged szolgálata iránti odaadásom ellenére, vagy jobban mondva éppen ezen odaadásom következtében, a kizárólagos és agresszív háborús megoldásért való felelősségben osztozni nem tudnék. " – És mégis a fent idézettek ellenére hazugul, nemtelen propagandával félrevezetve a világot Tisza Istvánt kiáltották ki a világháború "egyedüli kiobbantójának" (!) többszöri kísérlet után 1918. október 31 – én, felesége szeme láttára anarchista gyilkosok gyilkolták meg! A száz éve történetekre s ezen belül is Magyarország tragédiájára, mondjuk ki, hogy itt nem olajért, nem a földgázért hanem az Osztrák – Magyar Monarchia bukása utáni Magyarország darabokra szaggatásáért folyt a harc és a sok!-sok vér! Mert mit változtatott a négy évig tartó öldöklés (a tizenötmilliónyi emberáldozat) mi újat adott a világnak s nekünk?! Megszűnt a hatalmas cári Oroszország, megkapta a világ helyette a sztálini diktatúrát, a német császárság is a múlté lett de megkapta a világ Adolf Hitlert, a magyaroknak pedig a dicsőséges százharminchárom nap a (Tanácsköztársaság) és a máig fájó TRIANON! A Nagy Háborúban Magyarországot "szíven" szúrták s a tetemet a "győztesek" szétmarcangolták! Európa térképét átrajzolták tetszés szerint, mondhatnánk baráti alapon! Létrejött egy sor nemzetállam.

Minden úgy történt ahogyan a " NAGY FORGATÓKÖNYVBEN" jó előre meg volt írva. A Monarchiában élő tizenötmillió ember, maga mögött tudva a nagy testvér (Oroszországot) elérkezettnek látta az időt és elég erősnek érezte magát ahhoz, hogy megragadja a kínálkozó lehetőséget s 1914. július 28 - án, Szarajevóban eldördült a Gavrilo Princip kezébe adott " start"- ra figyelmeztető pisztolylövés. De ez a pisztolylövés ez a nagy durranás nemcsak a Nagy Háborút hozta a világ nyakára, hanem utat nyitott a huszonöt évvel később bekövetkező második világháború szörnyűségeihez is! Mert természeténél fogva semmit sem változott, semmit sem tanult a világot uraló, a világot abszolút kézben tartó láthatatlan, megfoghatatlan világhatalom. Míg a Nagy Háború nagyjából Európára s Ázsiára korlátozódott, nagy csatái: az iszonói, doberdói, piavei, marne-i, yperni(ahol az elgyávult német hadvezetés mérgező gázzal árasztotta el az erre felkészületlen ellenfelet), gallipoli, verduni, somme-i és a przemysl-i, addig a következményeként emlegetett II. világháború az egész világra kiterjedt. Ha visszanézünk a história lapjaira a negyedik és ötödik században a római birodalmat, a római civilizációt a vandálok és a barbárok támadásai tartották rettegésben, ma pedig már oda fejlődött a világ, hogy a civilizáció tör a civilizációra az elpusztítás szándékával! A második világháború befejezését atombomba ledobásával tette nyomatékosá Amerika, tudtára adva a világnak, hogy ezután honnan fúj majd a "passzátszél"! Még tíz év sem telt el, Koreában kipróbálták a napalmbomba hatékonyságát, aztán következett a többi ország az amerikai katonák által csak "sárgák"- nak nevezett faj szisztematikus elpusztítása! Megfigyelhető, hogy egy dolog nem változott a koreai háború óta, ez pedig a háborús kísérletek helyének Amerikától való távolsága. A kísérletek az új fegyverek kipróbálása mindig több ezer kilométerre történnek a büszke kontinenstől! Ez a önpusztító, cinikus s egymás elpusztítására sarkalló ideológia már rég beette magát az emberiség zsigereibe. Ez a velünk élő valóvilág... Nem kell hadüzenettel bibelődni, bombáznak napjainkban is, ráadásul ENSZ által "védett" (!) , ENSZ által felügyelt, jól felismerhetően kékre festett, palesztin óvodákat, iskolákat. Akik odajártak minden bizonnyal a jövő, a felnövekvő generáció harcosai (lehetnek volna)! Tehát pusztulniok kell. NINCS KEGYELEM ... NINCS "MEGTÉRÉS" ... - CSAK HÁBORÚ VAN...

Ábránd és óhajlás...
Csak egymás kezét kéne fogni,
nem egymás torkát szorongatni!
Ha egy szív lenne minden ember...
Nem kellene többé fegyver!

„EGY A SOK KÖZÜL”

FEKETE BÉLA
GONDOLATOK A HÁBORÚRÓL

Jelige : *EGY, A SOK KÖZÜL*

**„Gondolatok a háborúról”
(Pályázat)**

Azt hiszem, nem mondok azzal újat, hogy az anyák családon belül másképp viszonyulnak a fiaikhoz, mint a leányaikhoz, és talán fordítva is hasonló a helyzet, mi szerint a fiúk is különös lelki kapcsolatot tartanak fent anyjukkal az életük során. Feltehetően sokféle ok lehet e mögött. Egyik ilyen biztosan az, a nemiségből eredő beágyazottság, amely szerint a fiúk az anyjukat tekintik a jövőbelijük példaképeként, a szeretet és az önfeláldozó gondoskodás mintájául. Anyai oldalról pedig a nők az erő, a biztonság, a családfenntartás képességet látják megalapozottnak a fiaik létében. Az is egyértelmű, hogy ennek, a társadalmakban mélyen beágyazott gyökerei is vannak, ami nem más, mint az ősi, patriarchális berendezkedésből eredő gyakorlat, a fiúutódláson, és első szülöttségen alapuló hagyomány, amely szerint az utódlást a fiakra testálták, s ők vitték tovább a család hírét – nevét – dicsőségét nemzedékről nemzedékre, hasonlóan a királyságokhoz. Ezért aztán a családok értékrendjében a fiúk nagyobb becsben voltak – sok országban ma is –, mint a lány gyermekek, akiket a családoknak nemcsak felnevelniük, eltartaniuk, hanem őket még a vagyoni részéből kiházasítaniuk is illett és kellett. Mindezekkel együtt azonban talán akkor sem járok messze az igazságtól, ha azt állítom, hogy a családok igazi motorjaként többnyire az anyák álltak, és állnak a háttérben, ők azok, akik vezérlik, mozgatják a dolgok sorát, hordozzák és viselik a terhek java részét.

Valahogy így működött ez a dolog a nagyszüleink családjában is annak idején, amelyben több, mint száz évvel ezelőtt nyolc gyermek született; öt fiú és három leány. Szerette, és kedvelte nagyanyánk a leányait is, fiait azonban – nem is annyira titkoltan – még inkább. Az akkori gyakori gyermekhalandóság következtében azonban csak öten érték meg a felnőtt kort, pontosabban a legkisebb fiú éppen hogy csak megérte, mert őt, az édesanyja szeme fényét, a Sárospataki Kollégium érettségi előtt álló, kiváló előmenetelű tehetséges diákját, ifjú emberét, 19 évesen elrabolta tőle a Nagy Háború.

Nagyszüleink úgynevezett kisbirtokos földes-gazdák voltak, és a Rétközben gazdálkodtak, mely tevékenységből nagymamánk is nagyban kivette a részét. Nagyon szerette a földet, és nemcsak szerette, hanem kiválóan értett is hozzá. Történt aztán a század első éveiben, még jócskán az első világháború kirobbanása előtt, hogy legidősebb fiuk, a szülők tudta és beleegyezése nélkül, 16 éves korában kiszökött az Amerikába kivándorolt falubéli szerelme után. Nagymamánk semmiképp sem akart ebbe belenyugodni, mert egyrészt nem nézte jó szemmel ezt a korai szerelmet és elkötelezettséget, másrészt pedig szükség lett volna a legidősebb fiú dolgos kezére. Arról nem is beszélve, hogy egy másik család leánya lett volna kinézve a legénysorba került fiúnak. Ezért egy idő után nagyapánkat kiküldte utána, hogy hozza őt haza. Csakhogy közben kitört a háború, az első nagy világhégés, ami miatt nagyapánk hosszú évekre ott ragadt, nem tudott hazatérni. Az Újvilágba távozott, és ott aztán családot alapított fiúkat pedig, már apaként halálba vitte a háború idején érkezett másik nagy veszedelem, a spanyolnátha. E tragédián és vesztésén túl csekély vigaszt jelentett, hogy az ottani munkálkodás után nagyapánk némi megtakarított pénzzel tért haza a háború után. Így hosszú évekig nagyanyánkra hárult a gazdálkodás minden terhe, a gyerekek nevelése, és taníttatása, az itthon maradt két kisebb fiúval és a két, még fiatalabb leánnyal.

A fiúk a híres Sárospataki Református Kollégiumba, a lányok pedig később, a szintén híres Debreceni Dóczy Gimnáziumba kerültek, és ott tanultak tovább. Nagymamánk így egyedül, itthon maradt egyetlen fia segítségével viaskodott és állt helyt a háború viszontagságai közepette a gazdálkodásban, a gyerekek taníttatásában, és a közben önkéntes tűzérnek beállt kisebbik fia ellátásában. Ugyanis a háború vége felé annyira kivérzett már minden hadviselő fél, hogy államilag nem voltak képesek a katonák megfelelő ellátására, ezért az önkénteseket a családjaiknak kellett támogatniuk. Nagy áldozat volt ez, de a haza védelme és a jövő biztosítása érdekében sokan cselekedtek akkor így.

Hogy ezen kívül mi motiválhatta még a családot és őt magát ebben nehéz döntésben, azt sohasem tudjuk már meg. A haza iránt érzett felelősségen túl, talán az ifjonti hév és lelkesedés, ami még éppen a kamaszkor és felnőtté válás küszöbén lévő fiatalemberben erősen működött, vagy egy nem kívánt szerelmi viszonytól való szabadulás lehetősége, netán egy későbbi katonai karrier elérhetősége? Vagy így összességében minden, ami egy fiatalembert lelkesedésre, vagy meggondolatlanságra készíthet? Ki tudja? Egy biztos, nem állt fent semmiféle külső kényszer, hiszen még nem volt sorköteles, a Kassai Tüzérszárad verbuválásához csatlakozva lett önkéntes katona. A megőrzött egykori levelekből tudjuk, hogy így került 1917 márciusában, az I. világháború utolsó szakaszában több hónapos kiképzés céljából Losoncra, Kassára, Budapestre, majd innen indulva 1918 tavaszán hosszú és fáradtságos útvonalon, Belgrádon, Banyicán, Aradon, Konstantinápolyon át Szíriába. Damaszkuszról még hírt adott magáról, innen indultak az afrikai bevetésre. Ez előtt néhány héttel Konstantinápolyból küldött levelében itthon maradt bátyjának, arról a háborúról, amelynek résztvevőjeként indult hadba és harcba, az alábbi keserű szavakat vetette papírra, fiatalságához képest megdöbbentő érettséggel és szépen formált betűivel. Írta ezt akkor, amikor a háború itt, Európában már a végkifejlet felé tartott; -... *lemegyek küzdeni az „igaz és szent céljaiért” a föld isteneinek...* - így, idéző jelbe téve az *igaz és szent cél* szavakat.

Milyen megrázóan tiszta és világos felismerés ez a mondat egy éppen felnőtt fiatalembertől. Valóban, az *igaz és szent* célnak hazudott eszme mögött a föld urainak véres küzdelme volt ez a háború, sokmillió ember vérének és életének feláldozása árán.

Költői tehetségű ifjú lévén sok verset jelentetett meg a bátyja szerkesztésében működött egykori *Sárospataki Ifjúsági Közlönyben*. Szomorú, látnoki utolsó verse, - amelyben saját tragikus halálát jövendölte meg, és amelyben féltve-szeretett édesanyját igyekszik mégis megnyugtatni, - megmaradt nyomtatásban a fent említett Közlöny 1917. november-decemberi számában:

Csöndes éjszakákon valami azt súgja, nem sokáig élek, hogy a sírom közel, – s tova száll a lélek... merre visz az útja ?! , hogy a sírom messze idegen föld lesz-e ? Ki tudja ?... Ki tudja ?...

Csöndes éjszakákon azt súgja az álom, pár rövid nap után szállok a sereggel komor hadak útján: s ott lesz a halálom.

Szabad- é elmenni?! Csöndben megpihenni?! Ki tudja?!... Ki tudja ?!...

Csöndes éjszakákon valami azt súgja, igaz lesz az álom, elvérzik a szívem dúló nagy csatákon ...

mikor gyilkos tűzzel egy fél világ tüzel, a golyó átjárja .

Mesemondó álom, lázas éjbe való! Nem hiszek én neked! Csöndben megpihennem nem szabad, nem lehet... A hírre egy anyó szíve megszakadna, hogy elesett fia, legkisebbik fia .

Sajnos, az álom valóra vált. A tűzérőnkéntes sárospataki diák ott lelte halálát, s ott temették el valahol, az afrikai sivatagban, amikor vonuló századukat az angol légierő felderítő repülőgépei felfedezték. Fedezék híján kevés esély volt a túlélésre, így nagy volt a veszteség. A szörnyűségek részleteit a mi családunk is csak évtizedekkel később, véletlenül, egy túlélőtől tudta és ismerte meg. Bár nagymamánk címére megérkezett a hivatalos értesítés fia hősi haláláról, azonban itthon maradt, és nagyapánk távollétében a családfenntartói státuszba lépett egyetlen fia ezt soha nem közölte vele. Nem akarta, hogy-mint ahogy öccse írta; - a híre az anyai szív megszakadjon. Nagymamánk így évek hosszú során járta a környék piacait, vásárait, a visszajötteket kérdezgetve, hogy nem tudnak-e eltűnt fia felől valamit? De valóban vagy nem tudtak semmit felőle, vagy pedig nem merték elmondani neki az igazat, kímélve őt a tragédia tényétől, s meghagyni számára a reményt. Hosszú élete során így sokáig élhetett benne a reménykedés szikrája. Ezzel együtt élete végéig gyászolta és siratta a háború idején, és a háborúban elvesztett legidősebb és legkisebb fiát, kiknek halálát - ő is költői vénájú lévén - így verselte meg:

*Nem sírok én, csak a lelkem zokog,
elfojtanám könnyem, óh, de nem is tudom .
Fáj a szívem, két nagy seb van rajta,
nincs már orvos, aki meggyógyítsa .*

Az első világháborúban hősi halált lelt anyai nagybátyánk, KRISTON LAJOS neve ott van többekkel együtt ma is, kitörölhetetlenül, és örök időkre mementóul a híres és ősi 'Pataki Kollégium épületének előcsarnokában, a falon lévő márványtáblába vésve. Mi pedig, mint a túlélők utódai, nehéz szívvel emlékezünk az országunk, és egyben a családunk e tragédiájára, amely miatt egy tehetséges, nagyreményű fiatalembert elvesztettünk, akiből talán híres költő, vagy tudós tanár lehetett volna, és minden bizonnyal kiváló családapa is, gyermekek felnevelője. De nem lehetett, mert a „Föld istenei” egymás ellen vívott hatalmi harcának értelmetlen és hiábavaló áldozata lett. Egy volt ő, a több százezer hasonló sorsú katonatársa közül, és mindannyian pótolhatatlan veszteségek. Legyen áldott az emlékü!

2014-09-21

Mellékelt másolatok:

- Kriston Lajos egykori fényképe
- Egykori tábori lapok és levélrészlet
- Az Ifjúsági Közlönyben megjelent vers
- A pataki emléktábla

CSÖNDES ÉJSZAKÁKON.

Csöndes éjszakákon valami azt súgja,
Nem sokáig élek,
Hogy a sírom közel, —
S tova száll a lélek . . .
Merre visz az útja ? !
Hogy a sírom messze
Idegen föld lesz-e ?
Ki tudja ? . . . Ki tudja ? . . .

Csöndes éjszakákon azt súgja az álom,
Pár rövid nap után
Szállok a sereggel
Komor hadak útján :
S ott lesz a halálom.
— — — — —
Szabad-é elmenni ? !
Csöndben megpihenni ? !
Ki tudja ? . . . Ki tudja ? . . .

Csöndes éjszakákon valami azt súgja,
Igaz lesz az álom.
Eivérzik a szívem
Duló nagy csatákon . . .
— — — — —
Mikor gyilkos tűzzel
Egy fél világ tűzel,
A golyó átfújja.

Mesemondó álom, lázas éjbe való !
Nem hiszek én neked !
Csöndben megpihennem
Nem szabad, nem lehet . . .
A hirre egy anyó
Szíve meghasadna,
Hogy elesett fia,
Legkisebbik fia.

Kriston Lajos,
Tüzerőnkéntes.

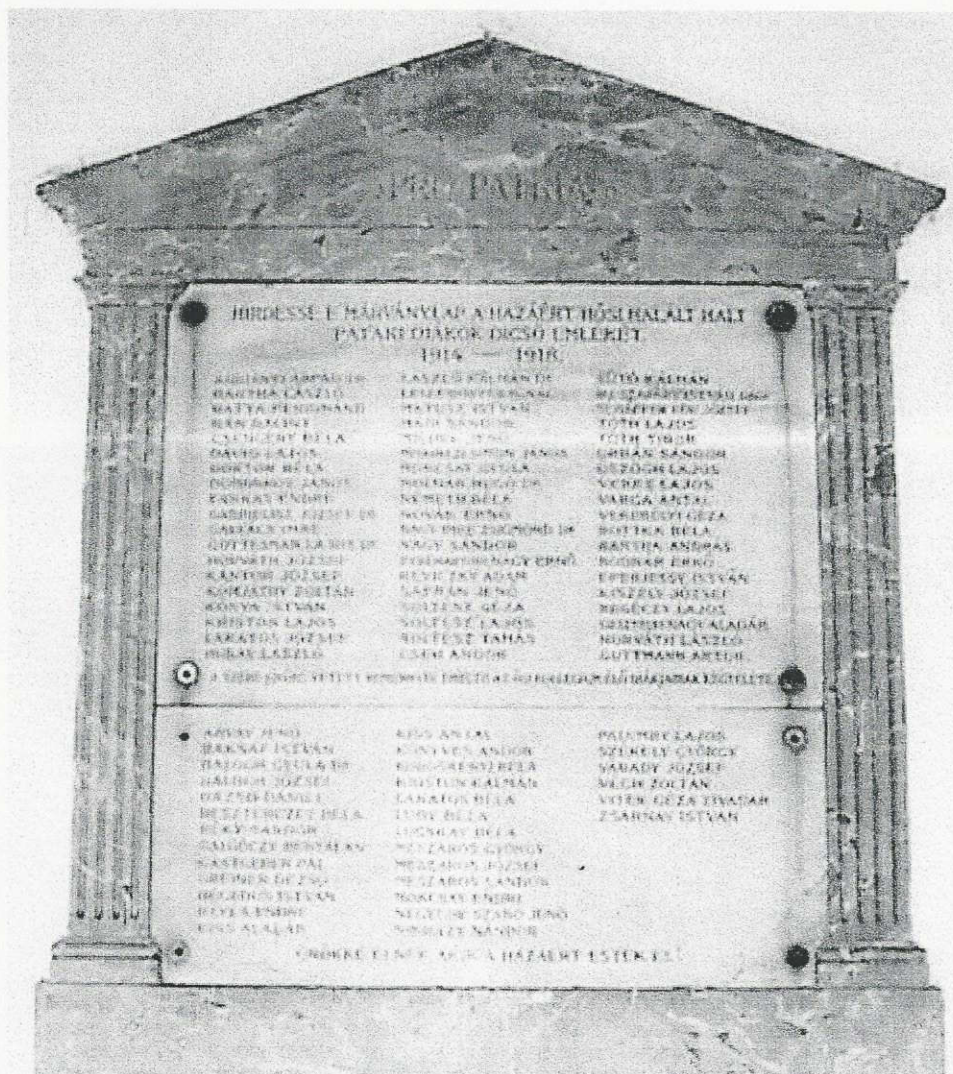
TARTALOM:

M.: Viradat. — Szigethy F.: Levél
Patakra. (vers.) — Kiss G.: Az én
kettős énem. — Kriston L.: A vét-
kem; Csöndes éjszakán... (versek).
— Szabó Andor: A legatio története.
— Szendrey L.: Szerenád. — Noked
szól. Melancholia. (versek). — Kriston
A.: A fekete gárda históriájából. —
Tarkaságok. — Szendrey László:
Szegény öreg diák...! (vers.) —
Egyleti élet. — Hírek. — Szerkesztői
üzenetek — Hirdetések.

Kiadóhivatali főnök: Kiss Pál. — Kiadja: a Főiskolai Ifjúsági Egyesület.
Megjelenik július és augusztus kivételével havonta egyszer. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Előfizetés
Sárospatak. Kolégium. egész évre 5 kor
XXXIV. évfolyam. 3-4. szám. 1917 nov.-de

Kriston Lajos
tüzérönkéntes

A Sárospataki Kollégium emléktábláján:
Hirdesse e márványlap a hazáért hősi halált halt
pataki diákok dicső emlékét.

1914-1918

(Kriston Lajos neve a bal felső oszlopban alulról a harmadik helyen)

„302”

**GYOVAI JÓZSEFNÉ
GONDOLATOK A HÁBORÚRÓL
A HARCTÉRRŐL ÍRT
TÁBORI LAPOK NYOMÁN**

GONDOLATOK A HÁBORÚRÓL A HARCTÉRRŐL ÍRT TÁBORI LAPOK NYOMÁN

Egyik nagyalföldi városunkban élt az a család, ahonnan a huszonhat éves, négy gyermekes apát, - Imrét - az első világháború második hónapjában besorozták a Magyar Királyi honvédseregbe. Rövid meghatározással a 302-es hadtesthez.

Nem egyedül ment, vele együtt sok utcabeli, és városi ismerős is behívót kapott. Előfordult olyan eset, ahonnan apa és fia együtt indult a harctérre.

Még nem tudták mi vár rájuk, hittek a buzdításnak és bíztak erejükben. Nem sokára azonban világossá vált előttük, hogy a valóság más. A hazairt kis tudósítások lényegi tartalma virágnyelven íródott, hogy a cenzúrázást becsapják.

Nem írhatták meg hollétüket. Szóba sem jöhetett a lövészárkok poklát említeni, vagy arról írni, hogy mit jelent az első vonalban harcolni, és mikor, hogyan vonják őket vissza a harmadik vonalba. Azt sem, hogy gyakran fogytán a víz, melyet szesszel pótolnak számukra előljáróik. Mosakodni, fésülködni nincs mód, árnyékszék sincs. Aki sosem gyújtott rá, az is szívta a cigarettát, hogy füstje enyhítse a lövészárkok, és harcmező bűzét.

Valóságos hadi-hírek nem juthattak el hozzájuk, de érezték, hogy több ez, annál, mint a szomszéd ország ellenséges hordáival való csatározás.

Nem tudták, hogy egy világégés katonái. Hiszen, például, a fekete kontinensen, Afrikában már vérhas és tifusz szedte harctéri áldozatait, s, hogy az ausztrálok a tűző napon szomjan haltak. Egész Európában dúlt a harc. A franciák, Kanada katonáival együtt próbálkoztak a németek ellen. Egyre kegyetlenebbé váltak a támadások. Országok alakultak át, hogy utánpótlást biztosítsanak a harcolóknak. Ipari háború alakult ki, melynek során egyre több védelmi és támadó fegyvert gyártottak. A pápa, - XV. Benedek, - mindenkit imára szólított fel, a megbékélés érdekében.

Az alábbiakban első levelét szó szerint mutatom be, amelyet akkor írt, miután már 8 hónapot a fronton töltött és a szegedi átmeneti táborba került. Fontosnak tartom azért, mert mind a 36 db. megőrzött lapon, az üdvözlő sorok és a búcsúzás ugyanígy olvasható. Olykor nem is tartalmaznak mást, mint az üdvözlést és a jókívánságokat. A későbbiekben emiatt az idézetek csupán a levél lényegi mondandóját tartalmazzák.

1. Kelt. 1915. március hó 26 napja.

Dicsértessék a Jézus neve. Kívánom az Istentől, hogy soraim friss jó egészségben találjon benneteket. Hála Isten én egészséges vagyok, amit tinéktek is kívánok párom és családjaim.

Tudatom jó párom, hogy újból fúj a szél, de, hogy mit fog fújni, most még nem tudom.

Lajostól kaptam levelet, amelyben írja, hogy egészséges.

Miskától már rég nem kaptam semmit.

Tisztelem anyámék, apámék, és az összes testvérséget, kívánok jó egészséget mindnyájatoknak. Ezzel zárom levelem sorát, áldja meg az Isten az elolvasóját és öllek benneteket. Isten veletek és velünk.

Tipikus, hogy egymással is leveleznek, s amit megtudnak egymástól, azt, az otthoniakkal is tudatják. Amint egyre több ideig vannak távol, egyre gyakrabban írnak. Minden lap egy sikoltás, az otthoniakért. Aggódnak értük és hiányoznak szeretteik. Az tartja bennük a lelket, ha van módjuk írni, és amikor otthonról is eléri őket a levél. Sok esetben sorozatosan csak az a téma, hogy mikor kaptak levelet.

E ceruzával, vagy jó esetben tintairónnal készült tábori lapokból az is kiolvasható, hogy számukra a háborúban kétféle katona létezik: egészséges és halott. Még sebesülésekor is

azt írja Imre, hogy „egészséges vagyok”. Csak az számít, hogy van, hogy lélegzik, hogy még bír harcolni.

Hosszú csend következett Imre levelezésében a szegedi után, majd egymás után két lapot is megőrzött a párja. - A levélcsend, a hallgatás, minden esetben a csatateret jelentette.

1915. július. 4. Sátoraljaújhely. „más helyről írok, ahol már a Muszka (Oroszokat nevezték így.) az úr és itt már látszanak a jelei, hogy a hadszíntérnek több áldozata el van temetve. Még nem tudunk semmit, megyünk a végtelenbe. János megsebesülhetett, de azt írja egészséges. Lajostól kaptam levelet, ő is egészséges. Ha a Janival beszélni tudnál, kéretem, levelet írjon”...

Július 6-án. „küldj jó párom kopertás (borítékos) levelet, és benne legalább 10 db. levelezőlapot... írd meg, mennyi gabonád termett.”

Augusztus hó 17-e. (Ünnepi képeslap. I. Ferenc József arcképével. Alatta: Életünket és Vérünket Hazánkért és Királyunkért.)... „a nyolcadikán írt leveled megkaptam, azt is értem soraidból, hogy a csomagot nem vették fel, továbbá, hogy elnyomtattad (kicsépeztetted) a búzáat. Amit követeltél, nem írhatom meg, valahol Oroszországban vagyunk, sorsom kielégítő. Isten áldja fegyvereinket, szépen haladunk előre, letiporva az ellent, aki meg nem állhat győzelmes seregeink előtt. Errefelé ismerős más nincs a századnál, csak a Szórf András veje, Vince Feri, a boltos testvére Cseh István, és a Piroska városi Kókai Ferenc. Így vagyunk négyen. De a Donka Mihály fia is velünk volt, akit áttettek másik századhoz”...

Szeptember 20. „leveled megkaptam, amit 7-én írtál. Lelkem örül, amíg élek”...

Október 15..... „tudatlak jó párom, mielőbb küldjél valamit, de több csomagba is lehet, mert akkor biztosan fölveszik, ha nem nagy”...

Október 27. „írtad, hogy hósapkát és érmelegítőt küldöd, erre nagy a hideg.”

November 24 „15-i lapod megkaptam, és a Vince pajtás felől nem tudok. Olyan erőltetés volt rajta, hogy a segélyhelyre kellett elmenni, de már okt. 4-én. A ruházatunk elég jó, a csomagjaid mind a hármat megkaptam. Írd meg jó párom, a Sándor bátyám megkapta-e a lapot, amit neki írtam”... - A párja két levelet is írt, de visszairányították otthonába. -

December 28. Színes karácsonyi lap: meleg, parázsló kályha, rajta két edényben étel gőzölög. Látható az asztalon egy pici karácsonyfa. „értettem, hogy velem álmodozol, adja isten, hogy teljesüljön álmod. jó párom, csak magatokra vigyázzál.”

A tábori bélyegzőn olvasható: Verhovina. 1915 utolsó napjai Kárpátalján érték.

1916. Tari Imre őrzetöt más vezénylet alá helyezték. Bevonulása óta a 29. honvéd gyalogezred, 3. század, 4. szakaszában harcolt. Most, az 5. honvéd gyalogezred 2. századához került.

Ezt követően még egyszer helyezték át, augusztus 18-án. A 302-es gyalogezred, 3. zászólj 12. század 1 szakaszba.

1916 év. Jan. 4-én... „a 15-én írt lapodból értem mit olvastál az újságokból, de itt én nem hallottam semmit, akik 8 hónapot töltöttek el a fronton. Bár az lenne, amit írtál, de nem hiszem... az idő jobbra fordult”...

Január 16 .. „egészséges vagyok... küldjél sürgősséggel 10 koronát, ha nem lesz terhedre, ha nincs, esetleg később”... FELADÓ: Tari Imre őrv. Rezerve Spital. N. o.I Pávilon. II. emelet 8. szoba...

Január 17...”tudatlak jó párom, hogy a sebem szépen gyógyul, miattam ne aggódjál, csak pénzt küldjél”...

Január 20. FELADÓ. SC HOLE Arad KuK Reservespita. Katonai Ápolási ügyben.

A sérülés jellege: könnyen megsebesült. (A diagnózisok szövege előre nyomtatva volt.)

Január 25...”egészséges vagyok hála Isten, csak a fejemen kapott seb kissé fájdalmas, főleg eleibe volt az. E hó 11-én sebesültem, 14től-22ig Ungváron voltam, most jelenleg Aradon vagyok”...

Február 7-én...”ma, kaptam 3 levelet, egy borítékosat is, értem, hogy a képeslapot megkaptad. A karácsonyra valót. Azt mondják a sebem néhány nap múlva begyógyul, ma, már csak száraz kötést kaptam. Jól lehet még egy hétig itt maradok, de aztán Szegedre visznek. És ha ki bírom eszközölni, előbb haza mennék, ha mindjárt csak egy éjjelre”...

1916 áprilisa, Szeged. ..." tudatom jó párom, hogy itt maradnék az újoncok kiképzésénél. Egyelőre... értem, hogy el akarsz jönni, hisz nincs oly messze vasúton, tán csak 2 óra, tehát csak jöjjetek."...

Nem sikerült találkozniuk. Miután könnyűnek ítélt fejsérülése 3 hónapon át gyógyult meg, ismét a frontra vezényelték.

Július 22-én azt írja, hogy pillanatnyilag pihenőben van Török Istvánnal együtt. Aki ezután végleg vele is marad.

A július 25-én írt lapja meglepetés. Ebben végre *le meri* írni igazi érzelmét, az eddigi udvarias formulák helyett. Feleségét kedves páromnak szólítja, és búcsúzásban csókolja, nem fogja vissza magát. Kérdezi, hogy kapott-e pár krajcárt, amit még Szegedről küldött? Két nap múlva csak annyit ír sietve, hogy egészséges. Augusztus 4-én tudatja, hogy hosszú útra indulnak, majd ezt követően 3 lapot is ír.

Augusztus 7-16-és 18-án már nagyon kusza betűkkel, elferdült sorokban.. Érezni, látni lehet, a feszültséget, amelyben íródhatott, éppen csak annyit, hogy tudassa, él és egészséges. Sőt Török sógor is „jól érzi magát”. El lehet, képzelni, hogy egy sziklás harcmerőn – mint írja – milyen jó lehetett.

Augusztus 24-26-28-án már úgy tűnik, búcsúzik. Fél, retteg az eső rajvonalban. Így ír. „fogadjatok atyai áldásomat, öllek és csókolak benneteket..... És, ha lehet küldjél 35 dekás csomagot, de legalább 1-2 tucat gyufát....Síríg szerető, hű férjed.”

A 302 hadosztályt ismét átvezénylik.

Augusztus 31-én vonatról ír, Debrecenből, útban az orosz frontról Romániába. Ismét a családra gondol."ha olyan helyzetben jutnánk, hogy meglátogathatnál, azonnal táviratozok, de azonnal jöjj, mert lehet, hogy már többé nem látsz azér, a jó Isten legyen veletek..."

Szept. 4. "újból rávetjük magunkat ádáz, hitszegő ellenségünkre, az oláhokra és meg fogjuk mutatni, mikor merje háborgatni a magyart és annak országát"...

Szept. 5..."egészséges vagyok, kis pihenőn, a haza földjén. Utána nagy feladat vár ránk. Megtisztítani a haza földjét, az ádáz ellenségtől. Bízunk Istenben, hogy győzelemre segíti fegyvereinket. ...kérjétek ti is az Istent, hogy tettünk mielőbb befejezést nyerjen"

A 36. levél valamikor, szeptemberben, amely szó szerínt így hangzik:

Dicsértessék a Jézus neve.

Kedves jó párom és családjaim, kívánom az Istentől, hogy soraim friss egészségben találjon. Én egészséges vagyok. E sorokat Máriaradnáról írom, útban a román ellenség felé, hogy visszagyűrjük a bőribe. Tekintsétek úgy, mintha nem *volnák*. Isten veletek."

1916 szeptember 16. Feladó: Török István

M. Királyi 302-es honvéd gyalogezred.

3. zászóalj, 12. szd. 1. szakasz.

Kelt, 1916. szeptember hó 14-én. Én tudatom veled Annus, Tari Imre sógor elesett, szeptember hó 14-én.

Tisztelettel Török István.

Gránát hasba találta.

Anna 1887-ben született és 93 évet élt. E sorokat 100 évig őrizgette, dédelgette.

Nyilván ezerszer is elolvasta, magányosan felnevelt gyermekeivel együtt.

Férjének, Imrének 28 évet adott a sors.

Úgy gondolom, hogy minden katona, aki embermódon élt és harcolt, hős volt.

Legyen mindig – bármilyen háborúban is tette - minden tisztelet az Övék.

„UNOKA”

**GYOVAI JÓZSEFNÉ
VALAHOL EGY HÁBORÚ**

Jelige: UNOKA

VALAHOL EGY HÁBORÚ

Valahol egy kiserdőben,
faház néz mereven a világra.
Körülötte tisztás ahonnan rábólogat
néhány elfelejtett vén gyümölcsfa.

Nyugalom üde illata száll át
a még frissen zöldellő lombokon.
Majd levelek sorra hullanak,
s apró madársereg pihen az avaron.

A nyári zöld szín szabad jelzése
sárga fényre vált az őszben.
Figyelem! Vörös, borzas felhőket
takar a messzi hegy szegyenében.

Az őszi sarakat hó lepi,
betakarja az ágakat.
Puha takarót kap a táj is,
de már hallja az örült hangokat.

Valahol ágyú dörren!
Mozdul minden, reng a föld, körbe-körbe,
mindenütt idegenben.
Egyre csak visít a harc zaja,
faházacska közelében szurony csattan,
a vérző havat bakacsizma tapossa.
Csataló izzad, szája habzik, hörög,
másik eldől, fölbukik, nyihogva könyörög,
vére emberével összezsorog,
féllábán egy rongyos katona imbolyog.
Puskák szuronyok föld alól kibújnak,
s vonul a csapat, mint vérgörgeteg,
nyomukban kormozó füst, mint bűzös por,
ellepi a sáros, vérszagú harcteret.
Ember, ember ellen küzd vakon,
felajzott üvöltés, jajszó kúszik az ég felé.
Golyó fúródik karba, fejbe,
srapel embert, s fákat hasít ezerfelé.

Valahol vezényszó pattog keményen:
Ölj, vagy téged ölnek meg!
S a katona lő, ront előre, nem bánja miért,
Szíve eszelősen ver, keze is beleremeg.

Nem tudja, ki földjén ugat ágyúja.
Parancssal teli tömlő az agya.
Nem nézi ki volt az ellenséges baka,
és, hogy várta-e azt is egy anya odahaza.

A kis ház küszöbén egyik megáll.
Két halott harcos fekszik ott.
Csatának már hűlt helye.
Ki bűne? Ki okozott ennyi bánatot?

A kiserdőben lassan sarjadás lesz az úr.
De igaz béke, már sosem lesz otthona.
Sebes, megtört fák kiáltják embermód,
mire volt ez öldöklés?
Hisz', csak szabadság kell, és haza.

„PIAVE”

K. TÓTH IMRE
GONDOLATOK A HÁBORÚRÓL

APOKALIPSZIS! Szörnyűség, kín, szenvedés, halál, nyomorúság. A háború örűtség. Pusztít és mindent tönkretesz. Országot, családot, emberi kapcsolatokat. Sajnos egyidős az emberiséggel. Már a törzsek is harcoltak egymással, később a városállamok, népek, uralkodók ugyanúgy. Az emberiség rákfenéje, átka a háború. Napjainkban is dúlnak sajnos. (XXI. század!?) Érdekek, eszmék csapnak össze, nemzetiségi villongások, vallási ellentétek, de főleg az üzleti érdekek, a PÉNZ, a HATALOM megszerzése a cél, a lényeg. Az érdekelt, a kirobbantó mindig háttérben marad, Ő a kibic, az elszenvető mindig az Isten adta nép. A flamand parasztfiú az I. világháborúban éppúgy nem értette a francia vezénylőt, mint a másik oldalon a magyar a németet, de menni kellett előre a vágóhídra, nem tudták kiért és miért. Otthon maradt a család, megfosztva erejétől, szenvedés, kínlódás, éhezés várt rájuk. A szabadságharcoknak, felkeléseknek, különböző háborúknak még lehetett is „hozománya”, még ha elbukott is, engedmények, kiegyezés, vagy a II. világháború náciizmus feletti győzelme alakítják, megváltoztatják, vagy jobba teszik a világot, a környezetüket.

De az I. világháború ilyen szempontból a történelem talán legostobább, legfelelőtlenebb, legmeggondolatlanabb szörnyűsége volt. A legfeleslegesebb felelőtlen vérontás (milliók haltak meg semmiért). Kirobbantóik nem bűnözők, vagy kalandorok voltak, hanem úgynevezett POLITIKUSOK. Mögöttük parlamentek álltak, de hiányzott belőlük a józanság és a realitásérzék. A nemzetiségek önállósági törekvései feszegették a Monarchia kereteit, de józansággal és belátással kezelni kellett volna a háborús hisztériát. Nem tették! SŐT! Ünnepezték a hadüzenetet. Parlamenti lelkes felszólalások, utcai tüntetések voltak a háború mellett. Kalapos, nyakkendő gigerlik követelték, hogy büntessük meg a „KUTYA SZERBIÁT”, leckéztessük meg a „muszkákat” meg a taljánokat. Csakhogy más a civil lelkesedés, hőzöngés és más a helyzet a lövészárookban, mert ott vissza is lőnek. Más a falu főterén pózolni egyenruhában, oldalfegyverrel, fényképezkedni a lányokkal, és más a fagyos lövészárookban hallgatni a társ halálhörgését és félni, félni. Rettegni az éjszakától, a holnaptól. A pergőtüzeket már nem is órákban, hanem napokban mérik. Örület. Nincs egy perc pihenés, nyugalom, nincs menekvés, csak a halálra várt arcok látványa és a pusztulás. HÁBORÚ!

Száz évvel ezelőtt a halál söpört a harctereken. Nem csak a csillagos ég, hanem a golyók is szikráztak Doberdó sz¹láin. (Csillagos ég, merre van a magyar hazám?) A lövészárookban nyomorult az élet. Befolyik a hólé, kevés a kukoricakenyér, nincs nyugalom, nő a borosta.

Tegnap meghalt a bajtárs, holnap lehet, hogy én következem. A baka egy-két órai alvás, két horkantása közben, álmában látta a kis házat, előtte az eperfával, s hogy alatta játszott a gyerek a csutkababával. Még az asszony derekát is megfogta és elmosolyodott. Becsapódó gránát vetett véget az álomnak, meg a káplár érces hangja, hogy RIADÓ! Rohamra! A legborzasztóbb vezényszó. Szuronyok villannak, testek feszülnek egymásnak és arat a halál. Halálordítássá torzul az AVANTI és az ELŐRE. Borzalom! Szuronyrohamból alig van visszatérés.

Galícia felé menet pedig még a fák is sírtak, hullatták leveleiket. Nem lett vége a háborúnak az első levélhullásra, ahogy a császár ígérte. Négyszer kellett azoknak lehullaniuk, mire a bakák hazatérhettek. Már akik. De sajnos jórészüknél az idegen föld, a tömegsír maradt osztályrészük. Idehaza pedig a minden magyar faluban található kőbevésett emlékezés 'Hősi halált halt'. Kis szobák falán a megsárgult fénykép szabadságos katonaruhában, fiókok mélyén egy-egy rózsaszínű tábori lap, ferdén írott tintaceruzás sorokkal: tudatom, jól vagyok. A családnak meg maradt a gyász, a nélkülözés, bánat. Hosszú évek kellettek, hogy a sebek gyógyuljanak, hogy a könnyek elapadjanak. Megszaporodtak az üres, feltűzött kabátujjak és nadrágszáruk. Csonka lett sok-sok ember és CSONKA lett az ORSZÁG. Borzalom! Ezt hozta a NAGY HÁBORÚ.

100 év után is főhajtás, tisztelet, egy szál virág és emlékezés a hősöknek. Örök nyugalom az Isonzó melletti és a Galíciai temetőkből. Legyen NEKIK könnyű a föld.

Egy olasz zenész, egy trombitás a NAGY háború emlékére írta, szerezte az „ILSILENZIÓT” (Il Silenzio) Gyönyörű, örökzöld és Európa sok laktanyájában 100 éve ez jelzi a takarodót.

Gondolatok a békéről (versben az Il Silenzio dallamára)

Nyár éj, szép varázs, ragyog a csillagfényes ég
Párját karolva szundít már sok margarét
Lágy szellő hinti szét a halk tücsökzenét.

Fegyverzaj helyett most béke honol
Kisgyermek arcán oly szép a mosoly
Csend tündér földre hajol
Holdsugár rózsát csókol
Csillag sereg gyűl, madár szenderül.

Jó éjt!

„SOHA TÖBBÉ HÁBORÚT!”

KOBZA JÓZSEFNÉ
EMLÉKEIM A II. VILÁGHÁBORÚRÓL

Emlékeim a II. világháborúról

Nagyon féltünk a háborútól. Édesapám vett egy hatalmas térképet és felragasztotta a konyhánk falára. Állandóan figyelte a rádióban közölt híreket és mindig bejelölte ezen a térképen piros ceruzával, hogy hol áll a front. Ő 8 éves gyermekként élte át az első világháborút. Nem csoda, hogy rettegett tőle. Ezt a retteget a család is átvette.

Szerencsén laktunk. Négyen voltunk testvérek. 1944-ben egy tavaszi délelőttön kinn voltunk az udvaron. A legkisebb öcsém kocsiban fekvő esecsemő volt még. Bahakocsija a cseresnyefánk alatt állt. Mi, gyerekek pedig az udvaron játszottunk. Egyszerre hatalmas robbanás rázta meg a levegőt, Miskolc irányából hallottuk. Rövid idő múlva sok-sok gyufaszál széles-ségű ezüstszáll repült a levegőben. Mi, gyerekek kiszaladtunk az utcára, és futottunk utánuk. Édesanyánk ijedten rendelt vissza bennünket az udvarra. Nem tudtuk elképzelni, hogy mi lehet az. Már aznap délután hallottuk a szomorú hírt, hogy ezek az ezüstszállak a Miskolcra dobott bombák felrobbanása után kerültek a levegőbe. Sajnos ezek a bombák a lehető legrosszabb helyen robbantak. Szerdai nap volt. Ezen a napon tartották a miskolci vásárt. A vásáresernőkre estek, ahol nagyon sokan meghaltak.

Országsszerte elrendelték a sötétítést. Ablakainkat mi sötéték csomagolópapírral ragasztottuk be. Rendszeresen, éjszaka 10 óra után megszólaltak a szirénák. Mi ilyenkor valamennyien kimentünk az udvarra. Remegve figyeltük a repülők hangját. Egyik este, a sziréna jelzése után, az utcánk végén – ahol egy hatalmas legelő volt – nagy világosság támadt. Sokáig tartott. Nem tudtuk megmagyarázni, mi volt az. Másnap jött a hír, hogy éjjel Debrecen bombázták. Hogy jobban lássák a várost és a célpontokat, Sztálin-orgonákat dobak a város fölé. Szemtanuk szerint Debrecenben olyan világosság lett, hogy még a tűt is meg lehetett volna találni. Nagyon szomorú napra ébredt Debrecen népe. Rengeteg ember halt meg ebben a borzalmas támadásban. A város is romokban hevert.

Nyári nap volt. Szerencsén kidobolták, hogy az orosz frontól jött egy sebesülteket szállító vonat. Mellékvágányra állították. Arra kérték a Szerencsén élő embereket, hogy látogassák meg ezeket a sebesült katonákat. Aki csak teheti, vigyen számukra enni-, innivalót. Nagyon sokan eljöttek. Egyik osztálytársam, akinek az édesapja borkereskedő volt, több demizon borral szerzett üdönőt a betegeknek. Sok mindent összegyűjtöttünk mi is. Gyümölcsöt, süteményt, befőttet, édességet. Felengedtek bennünket is a kocsikba. Pullman kocsik voltak, átalakítva. A koci falával párhuzamosan emeletes fekvőhelyek voltak kialakítva. Azokon fekvődtek a súlyos sebesültek. Lázróza égett sokuk arcán. A koci közepén székek álltak. Az egyik bekötözött sebesült katonát éppen akkor borotválta egyik társa.

Borzasztó látvány volt az, amit a vonaton láttam. Rám olyan szívfájdító hatással volt, hogy hónapokig minden este imádkoztam a gyógyulásukért. Tizenegy és fél éves voltam.

Gyorsan közeledett a front. Már nappal is egyre gyakrabban jöttek a repülők. Szerencsén az állomás mellett volt a cukorgyár. A légiradót után leszaladtunk a pincébe. Rövid időn belül olyan süvítés és robbanás következett, hogy még a levegő is reszketett. Szerencsén 5 összeláncolt bombával akarták a vasútiállomást és a cukorgyárat elpusztítani. Szerencsénk volt. Nem sikerült. 6-800 méterre estek le a célponttól. Egy cukorrépa és kukorica táblára estek. Ott lakóházak sem voltak. 5 hatalmas bombagödör jellemezte a goposz szándékot. Többször is elmentünk megnézni.

Szerencsén a borospincék a hegyen vannak. Községünk lakóinak nem volt búvóhelye. Nagyon sokan ezekbe a pincébe menekültek a szirénázás után. Egyik-másik pince előtt lakószoba is volt. Néhány család felköltözött az ott lakó jó ismerősehez. Ez a család reggelizni készülődött. Valaki gránátot irányított a helyiségbe. Felrobbant. Többen meghaltak. Mi csak egyszer mentünk fel egy pincébe. Akkor nem történt támadás. Lefújta a riadót. A házunk

konyhája alatt volt egy szenes pince. Kb. 8 négyzetméteres. Édesapám azt alakította át bűvőhellyé. Riadó után oda szaladtunk.

Szerencsén egy hónapig állt a front. November közepétől december közepéig. Délre, a legelőn az oroszok, románok, északra, benn a községben a németek voltak. Rengeteget lőttek ide is, oda is. Sokszor ki sem lehetett mozdulni a bűvőhelyről. A cukorgyárban volt egy betonsíló. A németek abban állítottak fel egy ágyút. A román katonák, ők harcoltak az első sorban, szereték volna ezt az ágyút eltalálni, kilőni. Szüntelenül süvítették a golyók. Egyik nap a németek elindítottak egy tankot az orosz frontvonal felé. Jó hosszú az utcánk, a tank pedig lassan haladt. Csak úgy záporoztak a lövedékek. Mi a pincénkben lapultunk. Hosszú időbe telt, míg a tank visszajutott a németekhez. Szerencsésen életben maradtunk.

Második szomszédunk a kertjében ástott egy bunkert. Szépen kibélelte, lefedte, és fölé egy kis szalmakazlat rakott. Az első Szerencsére küldött akna ennek a bűvőhelynek a bejáratához közelébe esett. Az ott tartózkodó lányukat kórházba kellett szállítani. Az akkor keletkezett légnyomás betört a mi konyhánk ablakát. Édesapám rövid hasabírákkal rakta tele az üveg helyét. Tél volt. Le kellett vomlunk a szenes pincébe. A mi pincénkben az egyik oldalon volt néhány mázsa szén. Szüleim ezt elegyengették. Tetejére vastag szalmazsák került. Ezen aludtunk mi, gyerekek, hárman. A szénrakással szemben, a másik falnál 2 csecsemő lakott. Zoli öcsém, aki az év márciusában született, 8 hónapos volt. Egy mély babakocsi volt a lakása. Mellette a szomszéd néni kisunokája, egy rácsos kiságyban. A szénrakás és a csecsemők fekhelye között, félkörben padok voltak. Ez volt a felnőttek ülőhelye. Egy olajos mécéses világított állandóan. Egy kisméretű kályha fűtötte a pincét. A pincének vastag fa ajtaja volt. Ez elé tett édesapám ferdén 2 hosszú fatörzset. Erre kettéhasított, méteres fahasábokat erősített. Ez védte a pince bejáratát. Ez védte a családjunkat, az életünket.

Szüleim éjszakára felmentek a fűtetlen szobába aludni. Mi, az öt gyermek, a pincében töltöttük az éjszakát. Édesanyám hajnalban főzött a konyhában a családnak. Volt egy 40 kg körüli malackánk. A front beállta előtt néhány nappal édesapám levágta. Húsát, vékony szalonnáját beszóva, vagy lesütve tartóztották. Abból éltünk egy hónapig. A reggeli mindig malatából főzött feketekávé volt, amit a cukorgyári melással édesítettünk. Ehhez a malacka szalonnáját ettük, hol sültve, hol beszózott állapotban. A két csecsemő, Zoli és Erzsike egy kis tejhez is hozzájutott. A szomszéd néninek volt egy ellés előtt álló tehene. Ami tejet a boci ellés előtt adott, az ették ők, hígított formában. Ha Erzsike nagymamája megfjett reggelenként, a pince falát megütögette. Erről tudta édesanyám, hogy mehet a tejért. Kenyeret is a szomszédban sütöttek, hajnalban. A kemence egy kamrahelyiségbe volt beépítve. Az étkezésünket abból az élelmiszerből oldották meg a szüleink, ami nyáron a kertünkben termett, meg amit a front előtt beszereztek. A vizet az udvaron lévő kútból húztuk.

Életveszélyes volt utcán járni. Édesapám nővére egyszer meglátogatott bennünket. Ő beszélt, hogy az utcánk elején, a földön egy halott kislíut látott. Dombóvári néni fia papnak készült. Hazajött a szüleihez. Kiment vizért az udvarukon lévő kúthoz. Egy golyó eltalálta és rögtön szörnyethalt. A katolikus templom oldala mellé temették, mert nem merték felvenni a hegyen lévő temetőbe.

Az időjárás még nem jelezte a telet. Nem volt hó. A pincénkben feljött a talajvíz. Fel kellett költöznünk a lakásunkba. Ablakaink helye már mindenütt fahasábból volt berakva. Állandó idegfeszültségben éltünk. Egy reggel abbamaradt a lövedékezés. 1944. december 13-án lejött a naprá. Elvonult a front. A legelő felől román katonák jelentek meg. Minden házba bementek. Bujkáló német katonákat kerestek. Felejtethetlen érzés öntött el. A román katonák a mi utcánkban csak épp átvonultak. Igyekeztek a hegyen lévő borospincék felé.

Csend szállt Szerencsére, de a borzalmak nem múltak el. A szülők tiltották gyermekeiket, hogy a legelőn maradj golyókhoz, lövegekhez hozzányúljanak. Sajnos ez nem sikerült. A mellettünk lakó fiúk közül négy kíváncsi volt a harcmezőre. Lementek a legveszélyesebb helyre. Találtak egy ágyút, amivel a tankot lőtték. Hozzávaló löveg is akadt. Be akarták tenni az ágyú

esüvébe, de nem ment. Elkezdtek beverni. Felrobbant. A fiúk közül hárman súlyosan megsebesültek. A negyedik testét, amit teljesen szétterpelt az akna, a szülők szedték össze, és mosdóknőben vitték haza. Éhesek voltak az emberek. Lótetemre találtak. Húsát szétszabdalták és megfőzték. Egy vagon tetején lévő, eltört lábú varjúból finom húslevest főztek. A cukorgyár is őrizet nélkül maradt. Oda is könnyű volt bejutni. Cukrot nem találtak, de krumplicukor tömböket, igen. Szétdarabolták. Sok családnak jutott belőle. A melaszt is vitték édesítőnek. Divatba jött a kukorica darából sült sütemény – a görhe. Jó volt!

Tejet nem lehetett kapni. Édesapám, hogy a hattagú családja tejhez és tejtermékhez jusson, vett egy kecskét. A fűskamrában kialakított számára egy szalmával bélelt ólascskát. A másik utca melletti rétre (ahol most a műút van) vittük ki minden nap legelni. Alumínium drótból készített láncot erősítettünk a nyakára. Egy T-alakú vassal leszűrtük a lánc másik végét, és otthagytuk. A kecske lelegezte a körülötte lévő fűvet. Két óra múlva vizet vittünk neki. A vasat odébb szűrtük. Így legeltettük több hónapon át. Estelele hazavittük, és édesanyám megfejté. Attól kezdve nem nélkülöztük a tejet és a tejterméket. Húsvét előtt a „Bimbi” megellett. A kiskacskát a szüleim levágták. Édesanyám megsülötte. Húsvétkor töltött kecskehús volt az ebéd. Tartottunk nyulat, galambot, haromfikat. Etetésükhöz mi is hozzájárultunk. Jártunk répelevélért a nyulaknak, békalecsét hordtunk a kacskának. Lisztet, cukrot, zsírt ételmiszerjegyre kaptunk.

Keserves hónapokat vészeltünk át, de mind a hatan életben maradtunk.

2014. november 2.

„EMLÉKEIM...”

**SULLERNÉ GRENSPERGER ERZSÉBET
EMLÉKEIM A II. VILÁGHÁBORÚRÓL**

1944 év október hó végén este bekopogott anyai nagyszüleimhez a szomszéd bácsi, hogy hallották e már valakitől, jönnek a ruszók, már a Tisza folyónál vannak. A többi szomszédokkal megtanácskozták, hogy még az este folyamán készüljenek disznóvágáshoz /:akkoriban minden háznál neveltek, hizlaltak sertéseket. Ha nincs minden a levágáshoz, sütés-főzéshez, majd a szomszédok „besegítenek”. Nagypapáéknak volt hizásra fogott disznájuk és mindenük volt, csak férfi segítség nem lesz elég.

Mezőcsáton, a Miskolci főúton laktunk mi, édesanya, hadirokkant édesapa /:1942-ben a fronton az egyik lábát akna szakította szét:/, három öcsém /: a legkisebb 5 hónapos volt:/ és én a „a nagylány”, akkor voltam első osztályos.

Nagypapám késő este jött el hozzánk /:két utcányira laktak tőlünk:/, hogy megbeszéljék a „híreket” és azonnali tennivalókat. Édesapámra is jutott ülőmunkai feladat. Édesanya/25 éves volt:/ minden munkára „kapható” volt.

Megegyeztek, hajnali sötétségben a szomszédokkal együtt csak a hizókat fogják levágni, a többifélét a kertaljai fészeralatt fogják eldugni. Így is lett.

Mi gyerekek otthon maradtunk 8 óráig, majd édesanya hazajött szpotatni a kisöcsénket. Megreggeliztettem a két nagyobb öcsémet, felöltöztettem őket utrakészen, én a legidősebb gyerek nem megyek iskolába, mert megyünk át a nagyszüleinkhez egész napra.

Ugy is lett. Már leszurták, perzselték a hizókat, már szét is boncolták, a négy szomszéd udvarán is. Az asszonyok sokan voltak, sütötték a vért hagymásan, ez lett mindenkinek a reggeli, közben pálinkáztak. Utána mosták a sertésbél /:igen büdös volt:/ . Utána a hurkábavaló gerslit főzték, belsőszerveket abáltak. A férfiak ebből gyurták össze fűszerekkel a hurkatölteléket, melyet a kimosott bélbe töltöttek. Közben a férfiak másik csoportja a kolbászbavalót készítettek, husból, szaonnából, csipős fűszerekből, majd ezt is a bélbe töltöttek. A böllér bácsi a szalonna, karaj, sonka, zsirszalonna /:ebből lett kisütve a töpörtő:/ készítésével volt elfoglalva. A hurka megabálása után nagy „vajlingba” tekerték, kötöztették apróbbra. A kolbászt ugyyszintén edényekbe, tekenőbe rakták, hogy majd az éjszaka kisütik és a frissen kisült zsirba, tejesköcsögbe, lekváros mázas fazekakba fogják eltenni, tartósítani.

Hamar besötétedett, mindent a „pitarba” tettek, hogy majd a huslevest és a kimaradt hurkapitét megvacsorázzuk, a felnőttek a további munkát folytatják.

A nagy „tisztaszobában ” vacsoráztunk, hatalmas szétnyitható asztalnál, még mi is gyerekek, csak édesanyám volt elfoglalva „pólyás” kisöcsémmel. Felénél jártunk a vacsorázással, mikor lomoszolást hallottak a felnőttek. Nagypapa és a böllér kimentek a pitarba és furcsa arcu /:mongolid-fekete:/ katonákat láttak. Azok orditoztak valamit és bementek a nagyszobába. Mi gyerekek megijedtünk és sikoltoztunk. Erre a nagy zsivajra bejött egy sokcsillagos, tányérsapkás katona és a katonákat kizavarta, a mi felnőtteinket belögdöste vissza a szobába. Rövid idő múlva csend lett kint. Nagypapa és édesapám kisántikáltak a pitarba és megdöbbentek, hogy onnan minden „eltűnt”. Nem mertek egy ideig kimenni az udvarra. Később a szomszéd férfiai átmentek mindenkinek, mihozzánk is. Ők is úgy jártak mint mi. Amit megvacsoráztunk, nekünk csak annyi maradt a hizóból.

Napokon keresztül különböző katonaság vonult át kisvárosunkon Gelej község felé. Napok múlva hallottuk, hogy ezek a ruszókatonák elő-őrsei voltak, mindenféle keleti nemzetségűek.

November 2-án, halottak napján az oroszok megérkeztek. Ezek tovább voltak, volt köztük mindenféle durva alakok, akiktől elsősorban a nőket féltették, közöttük is akadtak jóindulatuk is. Megláttak bennünket, gyerekeket, hoztak tejport, süvegcsukrot, teát és mutogatták saját gyermekeiket. Elmondották, hogy évek óta nem voltak otthon, és mi burzsujok vagyunk, mert van mindenünk. Sokszor védelmeztek is bennünket az ittas, garázdálkodó katonáktól.

1945. januárjában a kisbíró kidobolta, hogy akinek panasza van a szovjet katonákra, menjenek be a Városházára azt bejelenteni. De inkább az emberek egymást jelentgették be különböző „árulkodó” panaszokkal. Ez késő évek múlva tudódott ki.

A „mi népes családjunk” októberhó végétől, március hó végéig nem mert visszamenni saját otthonunkba, addig anyai nagyszüleimmel éltünk együtt kis paraszti házacskájukban.

Tavasszal nagymama felutazott legkisebb lányához Budapestre, mert semmi hírt nem hallottunk felőle és családjáról. Nagyit agyonlőtték az oroszok, mikor lányát /:24 éves volt:/ igyekezett egy orosz katona kezéből kitépni, egy másik katona meg lelőtte nagyit.

Április első napján szüleim hazamentek otthonunkba. Mindent összetörve, befőttes üvegekbe emberi ~~szem~~ ürülékék, de jutott a falra, padlóra, kövezetre is. Napokba került, mire hazamehettünk /:apai sógornők segítettek a tájkarításba, bebutorozásba, stb.:/. Annyi ruhánk volt, ami rajtunk és egyváltás volt, amit ^{anyai} édesanyák október hó végén átvitt bennünket a nagyiékhoz.

Iskolába már nem jártam, így mint a legtöbb elsőosztályos kétszer jártam elemi elsőosztályba.

Hamarosan talpraálltunk, mert segített bennünket a zöldkeresztes misszió, és titokban mint hadirokkant édesapam után /:amivel nem volt szabad érkedni:/ természetbeni adományokat kaptunk, nem tudtuk, hogy kitől, mitől.

Mi városunk szerencsésnek tekinthette magát, mert nagy hadtér nem volt, csak kisebb csatározások a németekkel, így kevés köz és magánépület romossá vált, de működtethető volt.

Ez a ^{gyermek}gyermekkor emlékeim, melyet gyermekeim, sőt unokáim mosolyogva fogadják „elmeséléseimet”. Ne legyen soha részük benne.

Tiszaujváros, 2014. augusztus hava.

„DOBERDO”

TISLERICS ENDRE
SZURONYROHAM

SZURONYROHAM

Ellőttük a tültényeket
üres fegyver már a puska,
de nincs vége a csatának,
mert támadni fog a muszka.

- Szuronyt szegezz! - jelszó harsant,
őrmesterünk kiáltotta
és ez a hang a halálnek
érzetét is kiváltotta.

Rohamra indul a csapat
a feltüzött szuronyokkal,
tűzpárbajnál kegyetlenebb,
véresebb lesz már egy fokkal.

Nincs irgalom, nincs sajnálat,
szurni kell, vagy téged döfnek
és még hallod, hogy bajtársak
haldokolva hogy hörögnek.

A vér fröccsen, jajszó hangzik,
szikrázik a szuronyacél,
de visz tovább a lendület,
mert a túlélés lett a cél.

Hát én életben maradtam,
orosz szurony nem érintett,
támadásunk sikeres volt,
elfoglaltuk azt a szintet.

Pusketusra támaszkodva
pihenem a fáradságot
és az agyam nem fogja fel
ezt az öldöklő világot.

HUSZÁRTÁMADÁS

Galicia véres frontján
történt ez a tragédia,
ott hullott el a népünknek
sok daliás, bátor fia.

Felderítetlen terepen
támadott a huszárszázad,
vitte őket a bátorság
és parancsra az alázat.

A huszár az győzhetetlen,
naiv mítosz így regélte,
mekkora volt csalódása
annak, aki ezt megélte!

Piros nadrág, a kék mente
szép volt talán díszemlére
és a kard sem fegyver már,
nem való a csatatérre.

Orosz golyó nem válogat,
fejen talál, avagy mellen,
de vágtattak kivont karddal
a géppuskák tüze ellen

Hullottak a paripákkal
és repült a piros csákó,
porba hullott átluggatva
az a háromszínű zászló.

Legvéresebb, legbarbárabb
támadásunk ez volt talán,
nem ficánkol már a tiszt sem
kardhüvellyel az oldalán.

A huszárság végórája
volt e véres, nagy ütközet,
sirjaikra koszorút tesz
versemmel az emlékezet.

CSATATÉR

Mire lehullik a levél
ittthon lesznek a katonák,
ezt ígérte a hatalom,
de mára a helyzet fonák.
Harcolunk már több országban
és fogy hazánk férfinépe,
nem várhatunk segítséget,
hiába nézünk az égre.
Véreztünk már Szerbiában
Isonzónál, a Doberdon,
dörögtek a fegyvereink,
fény csillant a huszárkardon.
Gránát robban, a vér fröccsen,
a katonák mind elesnek,
a harcmezőt elborítják
temetetlen bakatestek.
Siralomvölgy a harcmező,
ilyet látni ma már bárhol,
mert a halál nem válogat
és tarol a golyózápor.
Ennyit ért a trónörökös,
hogyan érte népek halnak?
Frontra viszik a parasztot,
pedig menni nem akarnak.
Család lenne a fontosabb,
a Ferdinánd nem ért ennyit,
bár a győztes roham után
kitüntetés mindig enyhít
a fájdalomon, szenvedésen
aminek nincs már értelme,
hiszen hosszú évek alatt
megroppan a józan elme.
Békét vár a magyar baka,
de ne vesszen el az ország
és a barbár tömeggyilkos
ne kerülje el a sorsát!

LEVELVÁLTÁS

A katona levele:

Drága párom, kedves Sára!
Irhatok már valahára
és tudatlak, hogy jól vagyok,
csak a robbanások nagyok,
mert dolgoznak a tűzerek
szerencsére még én élek.
Kocsis Marci már elesett,
a halál nem ritka eset.
Reggelink volt üres leves,
délben málé, az is keves.
Tengeriből van a kenyér,
ami sárga és nem fehér.
Tegnap vijtunk újabb harcot,
használtuk a gázálcot
és kilőttünk minden golyót
mig elértük a nagy folyót
az Isonzót, mert így mondják.
Az ellenség, mint a hangyák
sokan vannak és nem fogynak,
pedig néha összerogynak.
Mi is egyre csak apadunk,
fogyatkozik a csapatunk.
Tűzér tölti a mozsarat,
mindenütt a halál arat.
Hát ti arattok-e Sára?
Akad férfi a kaszára?
A kolompér milyen időn?
Kéne már egy busás időny.
Milyen lesz a szüret Sára?
Kóstolom-e valahára?
ha majd hazavisz a vonat
akkor jöhet a kóstolat
győzelmünket ünnepeelve,
ha mennek az istenverte

háborunak végre vége
és rántör a vágyott béke.

A feleség válasza

Kedves férjem, én Mihályom,
leveledet mindig várom!
Amig az gyön, nincs baj addig
és a postást leszem mindig.
Nagyon vigyázz hát magadra
ne teritsen le a puska,
ne vitézkedj érdemekért
hogy elmondhasd: ennyit megért
a hősködés, a bátorság
ha elveszejt majd az ország.
A búzát már learattuk,
végére a rozsot hattuk.
Papa bírta még a kaszát,
de fájlalta a derekát
A cséplésre vár a szérünk,
egyszer talán odaérünk.
Jól hozott a köles időn,
szőlő is van a vonyigén,
de szüretre hazavárunk
férfihiány van minálunk.
Asszonyoknak egy puttöny nehéz,
elkelne itt a férfikéz.
Kis legényke már a fiad
és gyakorta téged sirat.
Kislányunk is cseperedik
ha égiek megengedik
szép nagylány lesz majd belőle,
ezt így látom jóelőre.
Levelemet befejezem,
örizzen meg a szerelem
és a mindenható Isten
egészségben megsegítsen.

Hogyan él a két gyermekünk,
akik élő kincsünk nekünk?
Ennyit tudtam írni Sára,
láthatlak-e valahára?